

Изет Ханџић

Зуко Џумхур: „Писма из Азије“ „Каирс“, Нови Сад 1974.

Већ доста времена Зуко Џумхур комбинује своје текстове и слике. 1958. године изишла је у издању сарајевске „Свијетлости“ књига путописа „Некролог једној чаршији“. Дobar дио те књиге ушао је и у „Писма из Азије“ заједно са извршним илустрацијама, цртежима стилном својственим, ваљда, једино Зуки Џумхуру. Неки од оваквих цртежа нису остали само као драгоцјена илустрација књигама већ и као драгоцјеност у свим музејима и галеријама. Цртежи су и овдје међу текстовима, а ријечи на цртежима, с том разликом што у „Писма из Азије“ има нешто површинских цртежа него ли у „Некрологу једној чаршији“. Није риједак случај да нас путописци заспу обиљем података из мјеста такоређи, па се од шуме не види дрвеће. Код читања „Писма из Азије“ доживљај читалаца је друкчији. Кад прочитамо само ову реченицу: „Дангубим већ мјесец дана по Кабулу и околини“ — можемо само зажалити што нам аутор још тога није испричао. Такав осјећај јавља се и кад прочитамо и заклопимо корице ове књиге чија је епистоларна форма остала више у наслову као знак скромног наступа. Духовитост Зуке Џумхура, хумор, досјетка и осјећај за истицање гротеске и у историји и у садашњости прожима и држи „Писма из Азије“ на висини у нашој путописној литератури. Избјегавајући индустријске хале и привредне гиганте, ако је таквих и било више на овом путовању — чак и онда кад су царски водичи били задужени

да га воде тамо, избјегавајући и водиче и музеје и библиотеке — Џумхур се, као што је и желео на свом путовању, обрео на вјетрометини живота, путујући и аутостопом, или у каравани камиљој једнако срећан и задовољан, као и у луксузном авиону, или спавајући на тротоару као и толики арапски свијет за вријеме жеге, кушајући малчице и хашиш и дожећи се сазнања да је свако искуство више — једна предрачула мање. Џумхур није размажени туриста већ прије свега путник радозналник, свестан недаћа на путовању и жртва своје биљежнице и цртаћег папира, човек који ће се путујући по „бесмислу“ у усијане арабљанске пустиње морати да окупа скупо плаћеном кофом воде иза неке крчме и тарабе. Џумхур такође добро зна, да би једно путовање било исто-времено и напуштање заблуда, илузија и предрасуда, путописац мора, прије свега гледати својим очима и мислити својом главом, а мање слуша и друге. Чак и кад је друге слушао, писац је о њиховим причама мање писао. Иако само путник и пролазник, Џумхур је боље и брже од других наших путописаца, откривао страшну и тешко схватљиву логику живота и у прошлости и у садашњости усијаног Хеласа, Персије или Афгачистана. Путопис је поред осталог, ако је интересантан као овај, подстицај и изазов читаоцу да и сам крене на пут. Овде, истина најлазимо и на једно неслагање; свијет никада није оволико путовао, а путописа је релативно све мање,

Можда је то зато што писци не путују.

Као и сам Исток, блиски и онај даљи, и Џумхур је у свом приповиједању увијек између садашњости и прошлости са пуно наклоности за причу о малим људима и обичном свијету. Пажљив читалац ће на појединим мјестима увидјети како је писац ослоњен на пукост приповиједања и како се путописни текст прави, такорећи, из ничега, како се на многим страницама хиљаду и једна ноћ смјењује са хиљаду и једном тугом, а лудична и духовита размишљања са брзим запажањима, алузијама, асоцијацијама и реминисценцијама доведеним до бљеска репортерске реченице, када она напушта репортажу ради ње саме и прелази у литературу. Гледајући

свијет очима сликара и цртајући га истовремено, Џумхур је тај исти свијет и слику његову, с подједнаким успјехом као на цртежу, претакао у ријечи лијепог и интересантног штива. Писана поетски надахнуто и крцата набојем модерног пјесничког израза — „Писма из Азије“ испољавају и храброст путника и његов оптимизам и повјерење у свијет који је походио. Вишеструке су занимљивости ове књиге и можда их је немогуће све ни примијетити, али кад се макар и половишно сагледа вриједност ових путописа, онда ни мало не треба да нас чуди и изненађује и друго њихово успјешно издање. „Писма из Азије“ су једна од оних ријетких књига с чијом се љепотом и вриједношћу подједнако слажу и критика и читалачка публика.